

2011:13

Fleninge kyrka

- renovering av tornet

Antikvarisk medverkan, 2010-2011

Maria Sträng

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2011:13

Fleninge kyrka

- renovering av tornet

Antikvarisk medverkan
Fleninge socken, 1221
Helsingborgs kommun
Skåne län

Maria Sträng

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.m.se

© 2011 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2011:13
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Kyrktornet efter renovering
Fyndteckningar mm: -
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Fleninge kyrka – renovering av tornet

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Inledning	5
Utförda åtgärder	5
Avvikelser från handlingarna	6
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	6
Iakttagelser under arbetena	6
Handlingar med relevans för ärendet	7
Fotobilaga	8

Kommunkarta med Helsingborgs kommun markerad.

Översiktskarta Helsingborgs kommun med Fleninge kyrka pilmarkerad.

Sammanfattning

Kyrktornet med lanternin har försetts med ny plåttäckning. Röt- och fuktskadat virke i stommen har bytts ut. Tornet har invändigt försetts med ny trappa och stege och en ny inspektionslucka har ersatt den gamla.

Administrativa uppgifter

Objekt	Fleninge kyrka
Socken	Fleninge
Kommun	Helsingborg
Länsstyrelsens beslut	2008-11-10 (dnr 433-54623-08)
Byggherre/beställare	Mats Nilsson, Allerums kyrkliga samfällighet
Arkitekt	Mikael Forsberg, ItArk Arkitektkontor AB
Entreprenör	Peter Persson, Kvidinge plåtslageri AB
El-konsult	Hans Wihlborg, Helkonsult AB
Antikvarisk medverkan	Maria Sträng, Regionmuseet/Landsantikvarien i Skåne
Byggnadstid	oktober 2010 - april 2011
Slutbesiktning	2011-04-26

Inledning

Fleninge kyrka är ursprungligen uppförd i en romansk stil med långhus och lägre, smalare kor med absid i öster. Tornet i väster tillkom under perioden 1250-1300. Sitt nuvarande utseende har kyrkan huvudsakligen från ombyggnaden 1839-40 då korsarmarna i norr och söder tillkom samt tornet försågs med lanternin. Lanterninen var från början sluten med helt plåtklädda fasader. Ritningar från 1837 visar däremot en öppen lanternin.

1923 skedde en restaurering under ledning av domkyrkoarkitekt Theodor Wählin då lanterninen byggdes om enligt de ursprungliga intentionerna från 1837-års ritningar. I samband med dessa ändringsarbeten kläddes lanterninen och torntaket med kopparplåt. I de inskriptioner som finns på torntakets insida finns dokumenterat vilka som genomförde restaureringsarbetet:

Utförda åtgärder

Renoveringen har omfattat tornets stomme och taktäckning inklusive plåttäckning på kula och kors som kröner tornet.

Kulan vid krönikorsen har behandlats med Boracol-stift.

Torntakets stomme har renoverats. Rötskadat virke har sanerats och bytts ut med friskt virke med samma dimensioner som befintligt. I stommen förekommer både ek och fur. Stora delar av virket har kunnat återanvändas för den nya stommen.

Golvnivån inne i lanterninen höjdes i syfte att få till en bättre avrinning av vatten. Det befintliga utförandet riskerade att is täppte till utloppsöppningarna och att vatten och snö blev liggande på golvplåten.

Förutsättningarna för ett bättre klimat i tornet har förbättrats genom tillkomsten av frånluftsventiler som har placerats i lanterninens tak och vid inspektionsluckan. Ventilationsöppningar vid tornets takfot har dessutom tagits upp och försetts med insektsnät.

Tornets tillgänglighet har förbättrats åtskilligt med nya trappor, säkrare stege samt ny och mer lättanvänd inspektionslucka.

Nya hängrännor monterades på tornet och i samband med det justerades fallet. Två stuprör har ersatts med nya vid tornets östra hörn. De nya stuprören har utformats med skarpa vinklar och konformat kupa.

Ny armatur för lanterninen har tagits fram. I lanterninens hörn har hyllor av rostfritt plåt placerats ca en halv meter över golvnivån och infästningsanordning har monterats på ett sätt som inte ska skada plåtinklädnaden. Montering av själva armaturen kvarstod vid slutbesiktningen.

Avvikelser från handlingarna

Åtgärderna har varit mer omfattande än vad som angavs i handlingarna på grund av att fuktangreppen var mer omfattande än vad som kunde förutses innan plåttäckningen togs bort. När ställningarna hade kommit på plats visade det sig att torntaket var i sämre skick än vad som befarats. Takplåten på lanterninen var lös och sprucken. Plåten var på många ställen lagad med fogmassa och silikon. När plåten avlägsnades framkom även att rötskadorna i den underliggande konstruktionen var mer omfattande än vad som framgick vid okulär besiktning inför ansökan.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Ur antikvarisk synpunkt är samtliga åtgärder utförda exemplariskt. Renovering av stommen och omläggning av plåttäckningen på tornet är utförda på ett sådant sätt att objektet bedöms kunna fungera som referensobjekt för renovering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Tillgängligheten till tornet för inspektion har förbättrats. Orsaken till läckage och fuktigt klimat i tornet har åtgärdats genom bättre ventilation och täckande plåttäckning.

Iakttagelser under arbetena

Klotter och namnteckningar, alltifrån tidigt 1900-tal fram till 2000-talet, återfanns på insidan av undertaket. Namnen och yrkesbefattningar berättar om vilka som varit med och uppfört det nuvarande tornet med den öppna lanterninen (se foto-bilaga).

Inne i tornet har tidigare funnits ett invändigt vattenavledningssystem. Rester av fästen och upphängningsanordningar för stuprör finns bevarade i tornet.

Handlingar med relevans för ärendet

- Svenska kyrkan i Allerum, Fleninge, Vålinge-Kattarp – Allerums kyrkliga samfällighet, *Ansökan om tillstånd* enligt 4 kap kulturminneslagen, Kyrkliga kulturminnen, Sammanträdesprotokoll
- Länsstyrelsen i Skåne län, Angående renovering av tornet på Fleninge kyrka, Fleninge socken, Helsingborgs kommun, *Remiss 2008-07-25*, Dnr 433-54623-08
- Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, *Yttrande* angående renovering av tornet på Fleninge kyrka, Fleninge socken, Helsingborgs kommun, Skåne län, *2008-08-26*, Dnr L12.30-262-08, 1221
- Länsstyrelsen i Skåne län, Renovering av torntak på Fleninge kyrka, Fleninge socken, Helsingborgs kommun, *Beslut 2008-11-10*, Dnr 433-54623-08
- ItArk Arkitektkontor AB, Renovering av tornet på Fleninge kyrka 2010-2011, *Protokoll förda vid byggmöte nr 1-8* (sändlista bifogas protokollet), *2010-09-08, 2010-10-04, 2010-11-09, 2010-11-30, 2011-01-25, 2011-02-15, 2011-03-08, 2011-04-05*
- ItArk Arkitektkontor AB, Renovering av torntaket på Fleninge kyrka, *protokoll fört vid slutbesiktning den 26 april 2011*

Lund 2011-05-06

Maria Sträng

Fotobilaga

Tornet med lanterninen före renoveringen.

Kula och kors som kröner tornet, före renoveringen.

Del av det skivtäckta taket med förskjutna plåtar, före renoveringen.

Läckage under lång tid hade orsakat stora röt- och fuktskador i trästommen. På sina håll var stommen så dålig så plåt-täckningen var det enda som höll i hop konstruktionen.

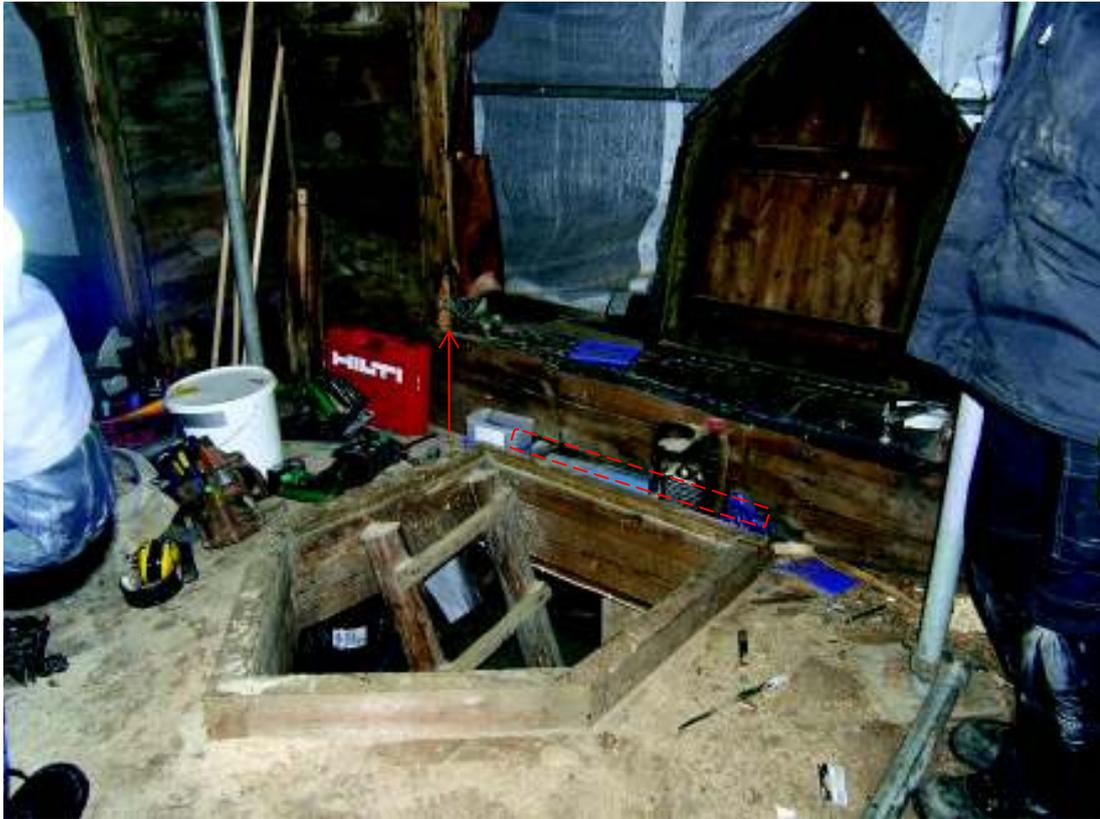
Trästommen skarvades i med nytt, friskt virke av fur. Med tanke på förhållandena bar relativt mycket av både bjälkar och panelbrädor återanvänts. Hantverkarna bar gått varsamt tillväga vid urvalet av vad som kunnat bevaras.

Trasiga falsar och hörn som lagats med fogmassa.

Hörnparti på lanterninen efter att plättäckningen klänts av. På brädpanelen syns fuktskador. I och med renoveringen fick konstruktionen en hel och tät plättäckning samtidigt som ventilationen i konstruktionen förbättrades.

Golvet inne i lanterninen efter att plättäckningen tagits bort. För att få en bättre vattenavrinning och undvika att vatten, snö och is blir liggande flyttades golvet upp i nivå med nedkanten på lanterninens öppningar (se rödmarkering). Den streckade linjen markerar var vattnet leddes ut i befintlig konstruktion.

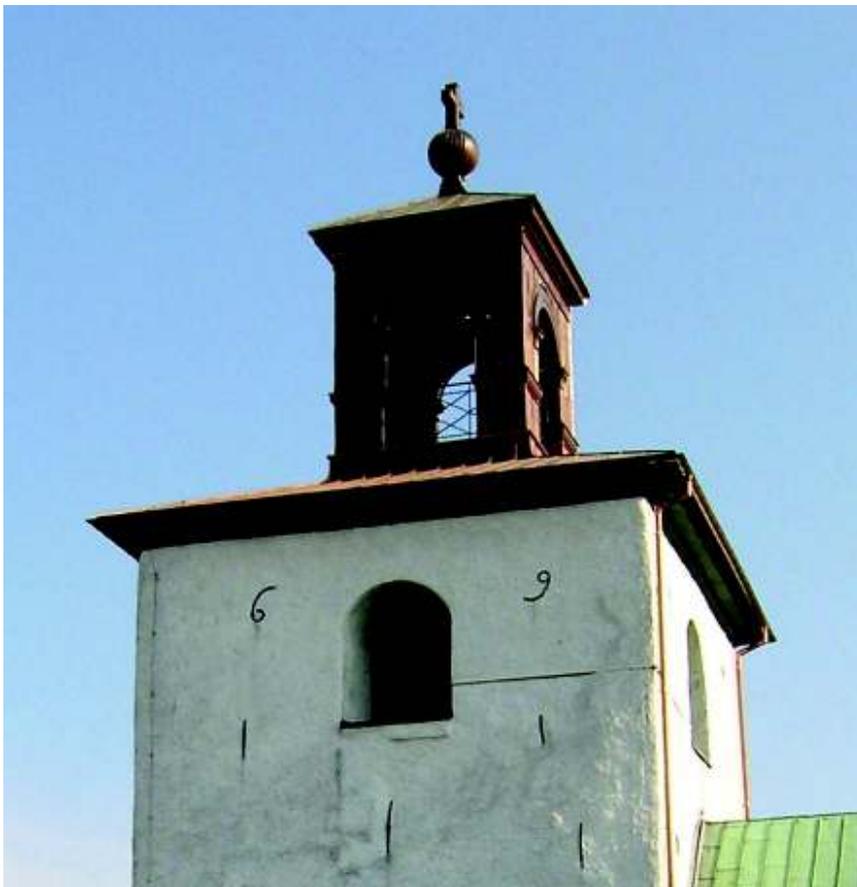
Det nya golvet utformades likt befintligt som ett svagt sluttande tälttak. I hörnen slutar plåten åt motsatt håll för att förhindra att vatten, is och snö blir liggande. I hörnen placerades en hyllor för installation av armaturer. Till höger syns den nya inspektionsluckan som underlättar regelbundna inspektioner och besiktningar av taket.

Ny plätinklädnad utformades likt den befintliga. Foto Kvidinge Plåt 2011.

Det nya golvet i lanterninen utfördes likt befintligt men lades något högre för att få till en bättre avrinning ut mot tornets hängrännor. Foto Kvidinge Plåt 2011.

Tornet med den nya plättäckningen sett från söder.

"Malte Svensson Ågård 1923", inskriptionen som är från 1923-års uppförande av lanterninen återfanns på undertaketets brädpanel och kunde bevaras i det nyrenoverade taket.

"Ombyggt 1923 af N.P. Bengtson Kattarp Utfört av Petter Nilsson Ebbarp Kontrollant Byggm N Bengtson Helsingborg", även denna inskription kunde bevaras i 2010/2011-års renovering av taket.

Regionmuseets rapportserie 2011

Kulturmiljö

1. Södervidinge kyrka – ny församlingslokal under läktaren, Södervidinge sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010
2. Snårarpskeramiken. En aktivitetsbunden produktion, Vä sn, Ceramologisk undersökning, Birgitta Hultén
3. Arlövs kyrka – ljussättning och flytt av altare, Arlövs sn, AM, Maria Sträng, 2010
4. Hässlunda kyrka – invändig ändring, Hässlunda sn, AM/AK, Lotta Eriksson & Maria Sträng, 2009-2011
5. Halmstads kyrka – yttre renovering, Halmstads sn, AK, Petter Jansson och Kerstin Börjesson, 2007-2008
6. N. H. Nilsson i Hammenhög – nytt tak på automobilpalatset, Hammenhögs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010-2011
7. Reslövs kvarn – omläggning av tak, Reslövs sn, AM, Ingela Blomén, 2010-2011
8. Aosehus, Åhus sn, kompletterande undersökning SU, J Juhlin Alftberg/H Lilja, 2010
9. Kävlinge gamla kyrka, -konserveringsarbeten etapp 1-3, Kävlinge sn, AK/AM, Petter Jansson & Ingela Blomén, 2008-2010
10. Ångfärjestationen – en plats för möten och minnen, Helsingborgs sn, BMU, Maria Sträng & Ingela Blomén, 2011
11. Hovby smedja – Elvings värld, Norra Åsum sn, BMU, Ingela Blomén, Paul Hansson & Linnea Stolle
12. Vårdplan Alunbruket, Andrarum sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg & Helene Stalin Åkesson, 2011
13. Fleninge kyrka – renovering av tornet, Fleninge sn, AM, Maria Sträng 2010-2011

Förkortningar:

AF- antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AM- antikvarisk medverkan
AU- arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt
FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD- murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning
PJ- projektrapport
VP- vårdplan
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD- byggn-ark-dokumentation
BMU- byggnadsminnesutredning

